

**КРИМІНАЛЬНЕ ПОРІВНЯННЯ ЗЛОЧИНІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА
ОКРЕМИХ АЗІЙСЬКИХ КРАЇН З АНАЛОГІЧНИМ ЗЛОЧИНОМ,
ПЕРЕДБАЧЕНИМ СТ.175 КК УКРАЇНИ**

Постановка проблеми. Актуальність цієї роботи зумовлена тим, що розкриття суті питань, що стосуються порівняльно-правового дослідження злочину, передбаченого ст.175 КК України, з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав має важливе значення як для теорії кримінального права, законотворчої діяльності, так і практики її застосування.

Частиною сьомою статті 43 Конституції України, передбачено, що право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом, статтею 46, що громадяни мають право на соціальний захист, а також статтею 53, що держава забезпечує надання державних стипендій та пільг учням і студентам [1]. Дослідження складу злочину невиклати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, є досить важливим, адже в статті 1 Кримінального кодексу України зафіксовано, що його завданням є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності тощо [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєвий внесок у дослідженні питань кримінальної відповідальності за злочин щодо невиклати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, зокрема зробили П.П.Андрушко, А.П.Бабій, С.І.Бородін, Ю.С.Варанкіна, Ю.В.Гродецький, Н.Ю.Гронська, І.О.Зінченко, О.В.Кладков, Д.Л.Кокорін, Л.М.Кривоченко, А.С.Курманов, С.Я.Лихова, М.І.Мельник, О.В.Панкратова, Є.І.Соктоєва, В.В.Топчій та інші.

Аналіз кримінально-наукових робіт свідчить, що порівняльно-правовий метод дослідження щодо зазначеної проблеми використовувався недостатньо, а також практично відсутнє порівняння аналогічних закордонних норм з ознаками

складу злочину невиконання зарплати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Враховуючи зазначене, вважаємо за доцільне нарешті вирішити ці питання.

Дана стаття у повній мірі ґрунтується на роботі автора, здійсненої у межах дисертаційного дослідження.

Мета статті полягає у здійсненні порівняльно-правового дослідження злочину, передбаченого ст.175 КК України, з аналогічними діяннями в кодексах деяких зарубіжних держав, переважно європейського континенту.

Основні результати дослідження. Аналіз кримінального права закордонних держав має велике значення для вдосконалення норм національного кримінального кодексу, а у нашому випадку й для ст.175 КК України, адже по-перше, враховується позитивний нормотворчий досвід інших країн, а по-друге, дозволяє оцінити власний. У попередніх роботах ми вже використали історичний, юридико-логічний, соціологічний, системний, а також порівняльно-правовий методи наукового дослідження. Слід додати, що саме порівняльно-правове дослідження в цій проблемі відіграє не тільки велику науково-пізнавальну роль, а й має певне прикладне значення. Зіставлення складу злочину безпідставної невиконання зарплати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст.175 КК України) і відповідних складів злочинів за аналогічне діяння в деяких зарубіжних державах, а саме з найбільш наближеними до нас країнами євразійського простору в порівняльному аспекті – це один із конкретних засобів застосування діалектичного методу дослідження проблем, що нас цікавлять.

Користуючись вищезгаданим підходом до досліджуваної проблеми, доцільно розглядати її стосовно складноутворюючих ознак складу злочину, передбаченого ст.175 КК України, і відповідних складів злочинів, що вибрані для порівняння. Ця робота допоможе найбільш повно показати співвідношення нашого закону (ст.175 КК України) з відповідними законами зарубіжних країн, буде сприяти виявленню певних проблем, що належить вирішити законодавцю з метою вдосконалення ст.175 КК України, а також послужить правоохоронцям у боротьбі з цим соціальним явищем.

Наше дослідження показало, що аналогічні ст.175 КК України норми мають

наступні кодекси відповідних зарубіжних країн, а саме: 1) у злочинах з формальним складом – це ч.3 ст.152 КК Казахстану 2014 року [3]; ст.152 КК Киргизстану [4; 5, с.165]; ч.1 та ч.2 ст.145-1 КК РФ [6]; ст.153-1 КК Таджикистану [7]; ст.192-7 КК Узбекистану внесена змінами станом на 20 серпня 2015 року [8]; ч.2 ст.257 КК Іспанії [9; 10, с.83]; ст.ст.166 та 167 КК Македонії [11]; ст.ст.224 та 229 КК Чорногорії [12]; ст.ст.196 та 202 КК Словенії [13]; ст.ст.132 та 134 КК Хорватії [14]; частина XVII ст.387 КК Мексики [15]; абз.2 §412 КК Норвегії [16; 17, с.303-304]; §1a (§1 у старій редакції [18, с.158]) та §3 ст.218 КК Польщі [19]; ч.1 ст.214 КК Словаччини [20] та 2) з матеріальним складом – це ч.3 ст.145-1 КК РФ [6]; п.а ч.2, ч.3 та ч.4 ст.214 КК Словаччини [20] та ст.159 КК Швейцарії [21; 22, с.184].

Аналіз карного законодавства вищезазначених країн у загальному дозволив виявити наступне:

1) що криміналізація цих діянь відбувається за реальної невиплати відповідних коштів на заробітну плату та інші соціальні виплати тощо, які захищаються законодавством деяких зарубіжних країн, що само по собі вже становить суспільну небезпеку;

2) крім того, криміналізація цих діянь відбувається із ознаками їх поширеності;

3) у кримінальних законах вищезазначених держав у більшості випадків таким безпосереднім об'єктом є охороняємі ними суспільні відносини щодо гарантування виплат заробітної плати або її компенсації, стипендій, пенсій, допомог, винагород, премій, вихідної допомоги або інших (прирівняних до них) виплат, у т.ч. соціальних та установлених законом;

4) предметом досліджуваних злочинів законодавці різних країн визнають як вищезазначені виплати, що безпосередньо містять грошові кошти або просто гроші, а у випадку коли немає такої вказівки можемо вважати будь-які кошти дозволені для зазначених виплат законодавством відповідних країн, у т.ч. і України;

5) слід відмітити, що на відміну від України, жодне іноземне законодавство

не визначає потерпілим у подібних складах злочину громадянина, як правило ними є працівники або у загальному будь-які фізичні особи, яким не виплачено відповідні встановлені виплати;

б) найбільше відмінних ознак у кримінальних нормах закордонних держав містить об'єктивна сторона досліджуваних складів злочинів: по-перше, як було зазначено на початку цих висновків, вони можуть вчинятися як з формальним так і з матеріальним складом; по-друге, діяння вчиняється як правило дією або бездіяльністю; по-третє, місце вчинення злочину – підприємство, установа або організація незалежно від форми власності; банк; філія, представництво або інший відособлений структурний підрозділ організації; вчетверте, час вчинення злочину – у встановлений термін; „понад два місяці”; „понад три місяці”; „вчасно”; вп'яте, спосіб вчинення злочину – кількаразова затримка заробітної плати у повному обсязі з використанням грошей на інші цілі; використання відповідних грошових коштів не по призначенню; часткова невивплата; повна невивплата; безпідставна затримка призначених для виплати коштів, зроблена після застосування адміністративного стягнення за такі ж дії; ухилення особи від задоволення або виплати; недотримання особою закону, будь-якої іншої постанови або колективного договору щодо гарантованих виплат, і яка при цьому порушує, скасовує або обмежує право, яке належить працівнику; дія всупереч правилам; не діяв так як повинен був робити; незаконне звільнення, невивправдана невивплата трьох послідовних заробітних плат; невивплата частини або повністю заробітної плати одному або більше найманим працівникам; ненадання або надання неточної інформації для визначення зарплати, що призводить до її повної або часткової невивплати; користується непоінформованістю або поганими економічними умовами працівника і виплачує йому розмір заробітної плати нижче того, який юридично відповідає йому за виконану роботу, або змушує його надавати розписки або будь-які інші докази оплати, що захищали б завищені в них суми грошей, ніж ті котрі він дійсно вручає; злісне або систематичне порушення прав працівника, що впливають із трудових відносин або з розпоряджень права про соціальне страхування; невивплата за рішенням суду; на рахунках є вільні кошти, а саме коли суб'єкт злочину не в змозі платити своїм

співробітникам вказані виплати, незважаючи на те, що в цей день він має фінансові кошти для того щоб оплатити їх, що неминуче йому не потрібні щоб забезпечити ведення бізнесу юридичної особи або діяльності роботодавця, який є фізичною особою, або він вживає заходів, щоб зірвати такі платежі; кваліфіковане діяння вчиняється щодо більш ніж десяти співробітників; вшосте, суспільно небезпечний наслідок, для злочинів з матеріальним складом – спричинення тяжких наслідків; втрата прав, що впливають з невиплачених внесків; вчинення збитку у великих розмірах, у значних розмірах, у великомасштабних розмірах (відповідно у КК України – „значна шкода”, „великий” або „особливо великий розмір”); завдання шкоди майну працівників;

7) у карних кодексах вищезазначених країн суб'єктами у складах досліджуваних злочинів є особи, що виконують управлінські функції; роботодавці, посадові особи або керівники підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності; посадові особи або службовці банків; будь-які особи, що ухиляються від задоволення або виплати зобов'язань або боргів, які впливають з економічних прав працівників; особи, які свідомо не дотримуються закону, будь-якої іншої постанови або колективного договору щодо гарантованих виплат, і яка при цьому порушує, скасовує або обмежує право, яке належить працівнику; той, хто свідомо недотримується зазначених правил; той, хто свідомо діє всупереч зазначеним правилам; той, хто користується непоінформованістю або поганими економічними умовами працівника і виплачує йому розмір заробітної плати нижче того, який юридично відповідає йому за виконану роботу, або змушує його надавати розписки або будь-які інші докази оплати, що захищали б завищені в них суми грошей, ніж ті котрі він дійсно вручає; особи, що здійснюють діяльність у сферах трудового права і соціального страхування; будь-які особи в якості уповноваженого представника юридичної особи або фізичної особи, як роботодавець або їх корпоративної агент, що не в змозі платити своїм співробітникам; юридичні особи (підприємства, компанії, об'єднання або інші асоціації, одноособові підприємства, фонди тощо);

8) суб'єктивна сторона у відповідних злочинах більшості країн

характеризується прямим умислом, і лише в окремих, вина визнається просто умисною, що пов'язано на нашу думку з відсутністю належних теоретичних розробок цієї частини кримінального права у законодавстві окремих держав.

Висновок. На основі проведеного у цій частині компаративістського (порівняльного) дослідження можна зробити висновки, що результати вищезазначеного дослідження матимуть значення як для законотворчої діяльності, так і для теорії кримінального права та практики застосування ст.175 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр від 13.07.1996, №129-130.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III (із змінами та доповненнями) // Голос України від 19.06.2001, №107.
3. Кримінальний кодекс Республіки Казахстан 2014 р. зі змінами станом на 02.08.2015 (російською мовою) / Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.08.2015 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252. – Заголовок з екрану.
4. Кримінальний кодекс Киргизької Республіки 1997 р. зі змінами станом на 28.07.2015 (російською мовою) / Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 1 октября 1997 года № 68 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.07.2015 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.adviser.kg/Document/?link_id=1000871624. – Заголовок з екрану.
5. Уголовный кодекс Кыргызской Республики / Принят Законодательным собранием Жогорку Кенеша Кыргызской Республики 18 сентября 1997 г. (в редакции Законов Кыргызской Республики от 21 сентября 1998 г. № 124, 9 декабря 1999 г. № 141, 23 июля 2001 г. № 77, 19 ноября 2001 г. № 92, 12 марта 2002 г. № 36) / Предисловие канд. юрид. наук, зам. прокурора Санкт-

- Петербурга А. П. Стуканова. канд. юрид. наук, зам. начальника управления прокуратуры С.-Петербурга П. Ю. Константинова. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 352 с.
6. Кримінальний кодекс Російської Федерації 1996 р. зі змінами станом на 16.07.2015 (російською мовою) / Уголовный кодекс Российской Федерации (1996, с изменениями от 16.07.2015): Информационный портал, Уголовный Кодекс РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ug-kodeks.ru/doc/ug-kodeks.doc. – Заголовок з екрану.
 7. Кримінальний кодекс Республіки Таджикистан 1998 р. зі змінами станом на 26.07.2014 (російською мовою) / Уголовный кодекс Республики Таджикистан (1998, с изменениями от 26.07.2014): Сайт Бюро ОБСЕ по демократическим институтам и правам человека Legislationline [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/5708/file/Tajikistan_CC_am2014_ru.pdf. – Заголовок з екрану.
 8. Кримінальний кодекс Республіки Узбекистан 1994 р. зі змінами станом на 20.08.2015 (російською мовою) / Уголовный кодекс Республики Узбекистан (1994, с изменениями от 20.08.2015): Национальная база данных законодательства Республики Узбекистан Центра правовой информатизации при Министерстве юстиции Республики Узбекистан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=111457. – Заголовок з екрану.
 9. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія 1995 р. зі змінами станом на 01.07.2015 (іспанською мовою) / Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal del Reino de España (Esta revisión vigente desde 01 de Julio de 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.html. – Заголовок з екрану.
 10. Уголовный кодекс Испании. Под редакцией и с предисловием доктора юридических наук, профессора Н. Ф. Кузнецовой и доктора юридических наук, профессора Ф. М. Решетникова. – М.: Издательство ЗЕРЦАЛО, 1998. – 218 с.
 11. Кримінальний кодекс Республіки Македонія 1996 р. зі змінами станом на вересень 2009 р. (англійською мовою) / Criminal Code of the Republic of

- Macedonia (1996, amended 2009): Сайт Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини Legislationline [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16066/preview>. – Заголовок з екрану.
- 12.Кримінальний кодекс Чорногорії 2003 р. зі змінами станом на 2011 р. (англійською мовою) / Criminal Code of Montenegro (2003, amended 2011): Сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/me/me027en.pdf>. – Заголовок з екрану.
- 13.Кримінальний кодекс Республіки Словенії 2008 р. (англійською мовою) / Criminal Code of the Republic of Slovenia (2008): Сайт Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини Legislationline [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3773/file/Slovenia_CC_2008_en.pdf. – Заголовок з екрану.
- 14.Кримінальний кодекс Республіки Хорватія 2011 р. зі змінами станом на 14.12.2012 (хорватською мовою) / Criminal Code of the Republic of Croatia (2011, amended 14.12.2012): Сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/hr/hr/hr085hr.pdf>. – Заголовок з екрану.
- 15.Кримінальний кодекс Мексиканських Сполучених Штатів 1931 р. зі змінами станом на 17.04.2012 (іспанською мовою) / Código Penal Federal de los Estados Unidos Mexicanos, Publicado el 14 de agosto de 1931, Texto vigente última reforma publicada DOF 17-04-2012: Сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/es/mx/mx101es.pdf>. – Заголовок з екрану.
- 16.Загальногромадянський кримінальний кодекс Королівства Норвегії 1902 р. зі змінами станом на 19.06.2015 (норвезькою мовою) / Almindelig borgerlig Straffelov av Kongeriket Norge (Straffeloven), som endret ved lov 19 juni 2015: Сайт Lovdata є приватним фондом створеним в 1981 році Міністерством юстиції та юридичним факультетом в Осло [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10/*#KAPITTEL_1. –

Заголовок з екрану.

17. Уголовное законодательство Норвегии / Науч. ред. и вступ. статья докт. юрид. наук, профессора Ю. В. Голика; перевод с норвежского А. В. Жмени. – СПб.: Изд-во „Юридический центр Пресс”, 2003. – 375 с.
18. Уголовный кодекс Республики Польша / Науч. ред. канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашов, докт. юрид. наук, проф. Н. Ф. Кузнецова; вступ. статья канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашова, канд. юрид. наук, проф. Э. А. Саркисовой; перевод с польского Д. А. Барилевич – СПб.: Издательство „Юридический центр Пресс”, 2001. – 234 с.
19. Кримінальний кодекс Республіки Польща 1997 р. зі змінами станом на 22.07.2015 (польською мовою) / Kodeksu Karnego Rzeczpospolita Polska 1997 roku, ze zmianami na dzień 07.22.2015: Baza Internetowy System Aktów Prawnych – ISAP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19970880553&type=3>. – Заголовок з екрану.
20. Кримінальний кодекс Словацької Республіки 2005 р. зі змінами станом на 2010 р. (словацькою та англійською мовами) / Criminal Code of the Slovak Republic (2005): Сайт Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини Legislationline [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3763/file/Slovakia_CC_2005_en.pdf. – Заголовок з екрану.
21. Кримінальний кодекс Швейцарської Конфедерації 1937 р. зі змінами станом на 01.07.2014 р. (англійською мовою) / Criminal Code of the Swiss Confederation (1937, amended 01.07.2014): Сайт Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини Legislationline [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/5686/file/Swiss_CC_1937_am2014_en.pdf. – Заголовок з екрану.
22. Уголовный кодекс Швейцарии / Научное редактирование, предисловие и перевод с немецкого канд. юрид. наук А. В. Серебренниковой. – СПб.: Издательство „Юридический центр Пресс”, 2002. – 350 с.